

Snaveldolfin

Steno bredanensis

De snaveldolfin wordt gekenmerkt door een opvallend plat voorhoofd, dat geleidelijk overgaat in de lange, smalle snuit. De bruingrijze bovenkant van rug en kop is scherp afgescheiden van de lichtere flanken, waarover weer een donkere zone loopt (ADDINK & SMEENK 2001). De tanden zijn gegroefd.

Voedsel

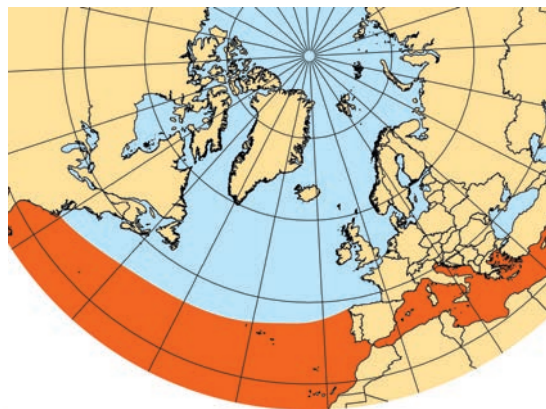
Over het voedsel is weinig bekend; het bestaat uit vis en inktvis (JEFFERSON 2009).

Areaal

De snaveldolfin is wereldwijd verspreid in tropische en subtropische wateren, met inbegrip van de Middellandse Zee. Hij komt vooral voor in diep water, maar ook op het continentale plat, tot dicht onder de kust. In het oosten van de Atlantische Oceaan ligt de noordgrens ongeveer bij de Azoren. Er zijn drie vondsten vermeld van de Franse Atlantische kust, maar twee daarvan zijn niet of nauwelijks gedocumenteerd en vermoedelijk onjuist; ze worden daarom verworpen door Robineau (2005). Het derde geval, een stranding bij Brest in Bretagne in 1825, wordt eveneens door Robineau betwijfeld, maar dit dier is met goed herkenbare afbeeldingen gepubliceerd door Frédéric Cuvier (1833, 1836) en Jardine (1837), werken die Robineau kennelijk over het hoofd heeft gezien.

► Vermoedelijke verspreidingsgebied in de noordelijke Atlantische Oceaan; dwaalgast in de Noordzee.

Probable range in the northern Atlantic Ocean; vagrant in the North Sea.

► Onderkaak van de snaveldolfin, gevonden bij Bruinisse in 1877, in het Zeeuws Museum te Middelburg.

Foto's: Mark Bosselaers.

Lower jaw of the rough-toothed dolphin found near Bruinisse in 1877, in the Zeeuws Museum at Middelburg.

Voorkomen in Nederland

Voor zover bekend is de snaveldolfin slechts eenmaal aangetroffen in de Noordzee. In 1824 of 1825 – niet in 1829, zoals vaak abusievelijk wordt vermeld – is een exemplaar gevangen in Nederlandse of Belgische wateren. Dit was in het bezit gekomen van J.G.S. van Breda, in die tijd hoogleraar te Gent. In 1825 toonde hij tekeningen van het dier en van de schedel aan Georges Cuvier (de broer van Frédéric) in Parijs. Deze zag dat het hier ging om een nog onbeschreven soort en maakte hiervan melding in een aanhangsel van de laatste aflevering van zijn werk over fossiele zoogdieren, verschenen in 1825 (G. Cuvier 1823-1825). Daarin vermeldde hij ook de vondst van Brest, waarvan hem eveneens een tekening was toegezonden, die hij herkende als behorende tot dezelfde soort; Cuvier gaf deze nog geen wetenschappelijke naam. Lesson (1828) beschreef de soort vervolgens als *Delphinus bredanensis*, onder welke naam Van Breda (1829) zijn exemplaar en de schedel ervan uitvoerig beschreef en afbeeldde, ongelukkigerwijs zonder vermelding van plaats, datum en andere omstandigheden van de vondst. De vindplaats wordt pas vermeld door Schlegel (1862): 'De hoogleeraar Van Breda had intusschen een in de nabijheid van den mond der Schelde gevangen Dolfin onderzocht', een gegeven dat hem ongetwijfeld door Van Breda zelf was verstrekt. De schedel die in het Universiteitsmuseum te Gent wordt bewaard, eveneens zonder documentatie, is vrijwel zeker afkomstig van dit exemplaar; een publicatie hierover is in voorbereiding. Er zijn in 1824 en/of 1825 dus twee snaveldolfinen gevonden in noordelijke wateren: in Bretagne en in of nabij de mond van de Schelde. Nadien is de soort niet meer aangetroffen in de Noordzee en aangrenzend gebied.

Een raadselachtige vondst is echter die van een beschadigd stel onderkaken van een snaveldolfin, in 1877 gevonden bij het schonen van een sloot bij Bruinisse. Deze kaak bevindt zich in het Zeeuws Museum te Middelburg. Van Deirse (1946a) verwerpt de mogelijkheid dat het hier zou gaan om een stranding van vóór het ontstaan van de Bruinissepolder in 1467: het bot is daarvoor veel te recent. De veronderstelling van De Smet (1974) dat de kaak afkomstig zou zijn van het door Van Breda beschreven dier, is onjuist en Van Deirses suggestie dat het exemplaar is meegebracht uit Afrika en later weggegooid, is ongeloofwaardig. Heerebout et al. (2014) opperen de mogelijkheid dat

het beenstuk afkomstig is van een gevangen of aangespoelde dolfin uit de periode 1822-1855. In die jaren keerde de overheid een premie uit voor elke gedode zeehond of bruinvis, en waarschijnlijk ook voor elke dolfin. De dode dieren moesten aan ambtenaren van de betreffende gemeenten worden getoond, waarop de kaken werden afgehaakt; dit zou het ontbreken van het achterste deel van deze kaak verklaren. De vraag hoe het stuk vervolgens in de sloot is beland, is daarmee niet opgelost, maar het zou hier inderdaad kunnen gaan om een tweede exemplaar dat in die jaren in het Deltagebied is aangetroffen.

Chris Smeenk & Kees (C.J.) Camphuysen

SUMMARY

Rough-toothed dolphin *Steno bredanensis*

There is one record of the rough-toothed dolphin for the North Sea: an animal caught in or near the mouth of the Scheldt in 1824 or 1825 (erroneously dated 1829 by most authors). The specimen was obtained and studied by Van Breda, then professor in Ghent in the present Belgium, who in 1825 showed drawings of the fresh animal and its skull to Georges Cuvier in Paris. Cuvier recognized it as an undescribed species, conspecific with an unknown dolphin stranded near Brest in Brittany, of which he

had just received a drawing (later published by his brother Frédéric Cuvier in 1833 and again in 1836). G. Cuvier added a note on this new species in the final instalment of his work on fossil mammals issued in 1825, without giving it a scientific name. That was done by Lesson in 1828. Van Breda published a description and illustrations of his animal in 1829 (hence the year recorded in the literature), but unfortunately did not disclose where, when and how he had obtained the specimen. In 1862, Schlegel specified the locality as in or near the mouth of the Scheldt, information that must have been provided by Van Breda himself. Thus, in 1824 and/or 1825, two specimens of the rough-toothed dolphin were found in northern waters. The species has not been recorded for the North Sea since. There is, however, a damaged pair of lower jaws of a rough-toothed dolphin found in 1877 in a ditch near Bruinisse in the province of Zeeland. Further documentation is lacking, but it seems possible that it originated from an animal caught or stranded in the area in the period 1822-1855, during which a bounty was paid for every killed seal or harbour porpoise (and presumably dolphin). The jaws of such animals were broken off when the carcasses were shown to the municipal authorities. It still remains enigmatic how the specimen could have landed in a ditch.